

JAK SE STARAT O CÍRKEVNÍ POZEMKY?

Péče o pozemky obecně

Církevní restituce, vlastní investice či dary zatížily v posledních letech církev péčí o pozemky. Pro řadu farností a sborů není jednoduché rozhodnout, jak se o pozemky správně starat a jaká úskalí jsou spojená s jejich propachtováním. Ukazuje se, že jednou z nejdůležitějších věcí v případě správy pozemků je prosté pravidelné sledování jejich stavu. Je vhodné, aby někdo z farnosti či sboru na pozemky dohlížel a reagoval v případě změn (polomy v lese, erozní rýhy na poli).

Orná půda

Pro někoho zdánlivě banální „hlína“ na poli ve skutečnosti představuje vysoce komplexní systém, jehož prostřednictvím jsou syceny miliardy lidí. Pouhá centimetrová vrstva kvalitní ornice vzniká i několik set let, a přitom při nevhodné péči může zmizet během pár minut intenzivního deště. Půda je Božím darem, který jsme zdědili od svých předků a který bychom měli předat alespoň ve stejném, či spíše lepším stavu svým dětem. Tím, že jim půdu budeme jednou předávat, si ji od nich nyní vlastně půjčujeme.

Ohrožení půdy

Co tedy ohrožuje půdu našich dětí?

Eroze

Cenná svrchní část, ornice, může být erozí buď spláchnuta z pole vodou, nebo odváta větrem. Aby k tomu nedocházelo, je dobré, aby na erozně ohrožené půdě nebyly pěstovány plodiny jako např. kukuřice, která pozdě vzhází a seje se do širokých řádků, takže povrch půdy zůstává dlouho obnažený a rostlina není schopna svými kořeny zpevnit celou svrchní vrstvu půdy. Dbáme na to, aby půda byla pokud možno celoročně pokryta rostlinami (využívání meziplodin a podsevů) a aby měla půda vhodnou strukturu (viz níže). Proti větru do určité míry pomůže zmenšení výměry pole společně s vysazením větrolamů a samozřejmě minimalizace času, kdy půda není pokryta rostlinami.

Církev a pozemky?

Péče o půdu zajisté není primárním úkolem církve. Proto také se v každé církvi najdou tací, kdo by chtěli vidět církev chudou a bez majetku, přesně podle vzoru našeho Pána. V řadě církví má však péče o půdu a krajinu bohatou historii. K mnišským řádům jako benediktini, cisterciáci či kartuziáni neodmyslitelně patřila i práce na poli a v lese. Byli to mniši, kdo učili střední Evropu hospodařit. Tato schopnost se nám za poslední století, kdy byla možnost starat se o půdu násilně přerývána totalitními režimy, vytratila. Máme málo zkušených odborníků a pro některé církve je péče o pozemky zcela novou výzvou. Jak postupovat, co si počít? Umíme se při své nezkušenosti v době spekulantů, brousících si zuby i na naše pozemky, včas zorientovat a dobře rozhodnout dříve, než budeme opět o všechno obráni?

Evangelium nám nabízí dvě možnosti. Chceme-li být chudí, můžeme všechno prodat, peníze rozdat potřebným a nechat si tu jedinou perlu, jíž je naprostá důvěra v Pána. Anebo se můžeme chovat jako rozvázní správci, jimž Pán svěřil hřivny. Někomu jednu, druhému pět, jinému deset. Rozváznost je opravdu na místě. Půda totiž není jako kterýkoli jiný majetek. Je to kus povrchu naší planety, díla našeho Stvořitele. Tato planeta je nám pouze propůjčena a z principu patří rovným dílem všem lidem všech generací. Je to planeta nesmírně bohatá a různorodá, vedle polí a lesů jsou zde skály, mokřady a další vzácné biotopy. To vše musí dobrý hospodář, který zároveň má bázeň před Bohem, respektovat. Ničení vzácné orné půdy a její zastavování sklady či jinou výstavbou je stejná zhovadilost a hřích na Božím stvoření, jako vytváření golfových hřišť v poušti a stavba umělých ostrovů s luxusními hotely v moři.

Dnes je naše země závislá na dovozu potravin z ciziny, i těch, u nichž jsme dříve byli soběstační. Naše půda mizí a jejími vlastníky se stávají spekulanti. Jestli také půda církví bude mít stejný osud, záleží jen na naší moudrosti. Bůh nám žehnej a nedopusť, abychom jednou byli souzeni z toho, že jsme svou hřivnu ztratili.

P. Matuš Kocian

Ztráta organické složky

Ač to na první pohled nevypadá, půda sama o sobě je velmi živá. Obsahuje obrovské množství bakterií, hub a drobných živočichů, které spolupracují s rostlinami. Díky aktivitě této armády organismů (edafon) získává půda svou drobtovitou strukturu a schopnost vázat živiny a vodu. O tyto nenahraditelné pomocníky je však třeba pečovat např. střídáním plodin, uvážlivým mechanickým narušováním půdního profilu, omezováním pesticidů, dodáváním hnoje, zeleným hnojením či zaoráváním rostlinných zbytků. A to zvláště v případě, kdy rostliny hnojíme i umělými hnojivy.

Utuzení

K utuzení půdy přispívá ochuzení půdy o organickou hmotu a používá-

ní těžké techniky, zejména pokud dochází k častým pojezdům nebo pojezdům v době, kdy je půda přemokřená. V nižším horizontu, především v jemnozrnných půdách ochuzených o organickou hmotu, může vzniknout nepropustná utužená vrstva půdy. K jejímu vzniku přispívá orba ve stále stejné hloubce, pěstování pouze mělce kořenících rostlin a nedostatek organické hmoty. Z pole se tak může stát gigantická vana, což vede k přerušení transportu vody a zamokření půdy, špatnému kořenění rostlin, omezení činnosti půdních organismů a k další ztrátě struktury půdy.

Jedy

Konvenční zemědělství se neobejde bez celé řady jedovatých chemikálií. Bohužel se řada těchto látek pomalu rozkládá a aplikované látky nebo

meziprodukty jejich rozkladu, které mohou být také jedovaté, se dlouhodobě ukládají v půdě. Mohou se vymývat do spodních i povrchových vod a znečišťovat pitnou vodu. Částečně tento problém řeší integrovaná produkce, plně pak ekologické zemědělství (biozemědělství).

Okyselení

Při používání kyselých hnojiv a na přirozeně kyselých půdách je třeba pravidelně upravovat pH půdy vápněním. Pokud je půda moc kyselá, nebude řada minerálů pro rostliny dostupná a může docházet i ke vzniku pro rostlinu toxických sloučenin. K vápnění je ale potřeba přistupovat opatrně, dbát na dodávání organické hmoty a dobré promísení půdy s vápnem, aby nedošlo k převápnění.

Louky a pastviny

Louky a pastviny jsou ve srovnání s ornou půdou mnohem méně ohroženy degradací. I zde hrozí nebezpečí utužení půdy zejména při nadměrném přepásání nebo v místech příkrmíšť a napajedel nebo

vjezdem techniky na podmáčené louky. Je třeba věnovat pozornost i tomu, aby nedocházelo k rozšíření nežádoucích rostlin na loukách a pastvinách (šťovík, křídlatka aj.). Nevhodné je také nadměrné hno-

jení, které může silně zredukovat druhovou pestrost luk. Z pohledu biodiverzity je vhodné provádět mozaikovitou či časově rozfázovanou seč, což ovšem v praxi bývá obtížně realizovatelné.

Pacht zemědělské půdy

Pokud se o půdu nestaráme sami, ale propachtováváme ji nějakému místnímu zemědělci, je vhodné smlouvu uzavřít tak, abychom většinu výše uvedených ohrožení půdy eliminovali.

Doporučujeme uzavřít vzorovou smlouvu navrženou VÚMOP a současně využít je-

jich metodiku testování půdy, která se provádí před uzavřením pachtovní smlouvy a následně po jejím ukončení. Z výsledků testování lze do značné míry usoudit, jak šetrně bylo s polem hospodařeno.

Velmi doporučujeme preferovat ekologicky hospodařící zemědělce,

protože pozitivní posun ve struktuře půdy ve srovnání s konvenčním hospodařením je markantní již za několik málo let.

Je možné také pásy a kraje orné půdy či luk využít pro výsadbu stromořadí či mezí, které značně zvyšují biodiverzitu v rámci zemědělské monokultury.

Další informace

[Metodika půdního průzkumu zemědělských pozemků určená pro pachtovní smlouvy](#)

[Rádce pro zodpovědné vlastníky půdy](#)

[Půdní desatero](#)

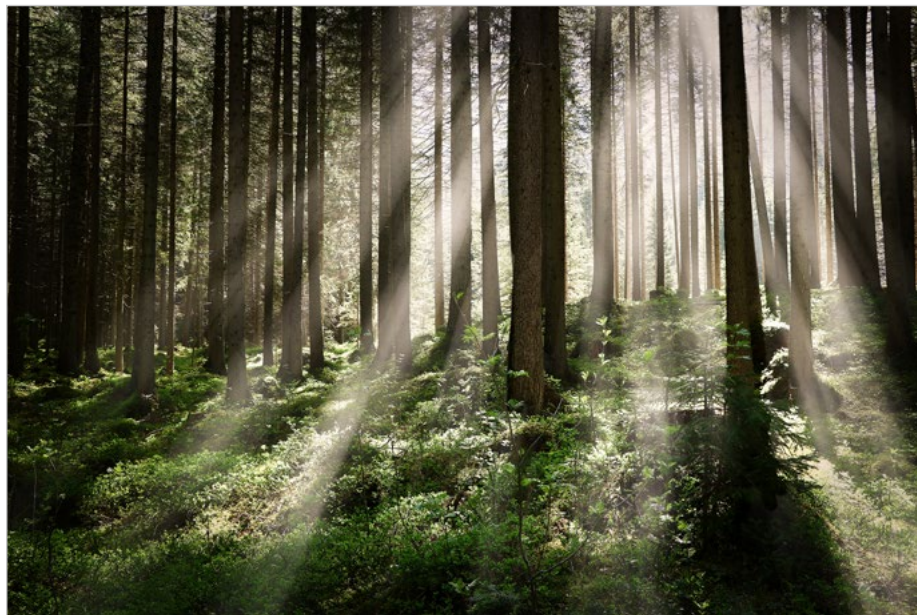

Stejně jako majitelé zemědělských pozemků, tak i vlastníci lesa mají jedinečnou možnost ovlivnit životní prostředí kolem sebe. Zájem o les ocení hlavně budoucí generace, která zdědí zdravý fungující ekosystém lesa s velkou biodiverzitou a kvalitním hodnotným dřívím v době těžby. Les je složitým komplexem, který plní kromě produkce dříví ještě řadu dalších funkcí – chrání půdu a vodní zdroje, stabilizuje místní klima, podílí se na rovnováze v krajině, na rozmanitosti forem života, slouží k rekreaci aj.

Péče o les

V případě menších výměr lesa (o rozloze do 50 ha) připadne péče o les většinou přímo farnosti či sboru, protože tak malý lesní majetek neužívá externího odborníka. Na první pohled velmi nelehký a zodpovědný úkol. Stát však pamatuje na to, že ne každý vlastník rozumí lesu, a tak je každému majetku přidělen **odborný lesní hospodář (OLH)** – člověk, jehož náplní práce je zabezpečovat odbornou úroveň hospodaření a jeho soulad s lesním zákonem. OLH majiteli dodá veškeré informace související s hospodařením, doporučí optimální pracovní postupy, poradí v komunikaci s úřady, pomůže s žádostí o finanční příspěvek apod. Jeho činnost hradí stát. Na druhou stranu je třeba mít na paměti, že odpovědnost za způsob hospodaření a za stav lesa nese vždy vlastník, a to i v případě, že realizuje doporučení OLH. Proto pokud jste nespokojeni se stávajícím OLH, můžete si zvolit jiného. V takovém případě ale budete hradit náklady na jeho činnost sami. Pokud svého OLH neznáte, pak se informujte na příslušném orgánu státní správy lesů (OSSL), kdo vám byl přidělen, a kontaktujte jej.

Vlastník lesa musí znát hranice svého lesního majetku a označení hranic v terénu udržovat. Pokud tomu tak není, lze vyřešit sporná místa dohodou se sousedními vlastníky (tzv. uživatelskou hra-

nicí). To s sebou však nese riziko, že v budoucnu může vzniknout spor o nárok na těžbu. Proto je vhodnější nechat spornou hranici zaměřit a vytyčit geodetickou firmou. Zaměření platí ten, kdo ho objednává.

Každý porost menší než 50 ha má vypracovanou lesní hospodářskou osnovu (LHO). Větší lesní komplexy mají lesní hospodářský plán. LHO jsou součástí zákonem daného, trvale udržitelného hospodaření v lese. Obsahují podrobné údaje o vašem lese. Popisují, jak můžete s lesem hospodařit, jaké sázet dřeviny a v jakém množství, výši těžeb apod. Jsou zdarma zpracovány zpravidla na 10 let. Osnovu si můžete protokolárně převzít na OSSL. Pokud osnovu převezmete, stává se tím pro vás závaznou a je spojena s povinností vést evidenci o plnění jejích ustanovení. Pokud osnovu protokolárně nepřevezmete, není pro vás závazná, avšak to z vás nesnímá zákonnou odpovědnost za stav lesa. Navíc, pokud

plánujete těžbu dřeva v množství nad 3 m³/rok, musíte svůj záměr předem oznámit OSSL a doložit k němu také vyjádření OLH. Těžbu můžete provést, získáte-li souhlasné stanovisko, nebo pokud

se OSSL k záměru do 30 dnů nevyjádří. LHO jsou volně k dispozici na [webu ÚHÚL \(http://geoportal.uhul.cz/mapy/mapylho.html\)](http://geoportal.uhul.cz/mapy/mapylho.html). K orientaci vlastníka v lese slouží „porostní mapa“, která je také součástí osnovy.

Ohrožení lesa

V současnosti má zásadní vliv na způsob lesního hospodaření probíhající klimatická změna. I v jejím důsledku došlo ke zhoršení zdravotního stavu lesů. Týká se to zejména plošně nejrozsáhlejších stejnověkých porostů smrku (kombinace sucha a napadení oslabených porostů kůrovci). Problémy se zdravotním stavem v podobě zhoršené vitality má ale také celá řada dalších dřevin. Proto je nezbytné, aby vlastníci lesa průběžně sledovali zdravotní stav porostů, v případě jakýchkoliv pochyb kontaktoval svého OLH a následně včas reagoval a asanoval napadené stromy.

Obnova lesa

Po těžbě vzniká vlastníkově lesa povinnost zalesnění zpravidla tehdy, vznikne-li holina větší než 4 ary. Úmyslnou těžbou může vzniknout holina do velikosti 1 ha. Podle les-

ního zákona musí být holina zalesněna do 2 let od jejího vzniku a do 7 let od jejího vzniku musí být následný lesní porost zajištěn (tzn. stromky jsou natolik vzrostlé, že je již neohrožuje buřň ani zvěř). V roce 2019 prodloužil MZe z důvodu kůrovcové kalamity opatřením obecné povahy lhůtu pro zalesnění holiny (vzniklou po těžbě kůrovcem napadených stromů a větrných polomů) na 5 let a lhůtu pro zajištění následné-

ho porostu na ní na 10 let. Toto opatření obecné povahy je platné do jeho zrušení.

Obnovu lesa dělíme na přirozenou a umělou (vysazení sazenic nebo výsev semen). Přirozená obnova (nalétnutí nebo opad semen přímo pod ještě stojící mateřský porost nebo na vedlejší holou plochu) by měla být vždy preferována. Pokud je přirozená obnova reálná, může vlastník lesa požádat OSSL o odklad zalesnění na dobu, po kterou lze reálně očekávat zmlazení cílových dřevin. Na vhodných stanovištích k tomu zpravidla postačují 2–3 roky. Reálnost přirozené obnovy může vlastník lesa posoudit i podle výskytu přirozeného zmlazení v okolních lesních porostech. Málokdy však přirozená obnova v hospodářském lese postačí pro zalesnění. Zpravidla je nutné spolupůsobení vlastníka v postupném snižování počtu stromů v porostu tak, aby na půdu pod stromy dopadalo více světla. Často je nutno půdu pro vznik přirozené obnovy připravovat nakopáním (nebo jinými zraňovacími) nebo zejména na bohatších a živných stanovištích je nutné zbavit půdu buřně (trávy apod.) a případně i vrstvy hrabanky, aby se semena lesních dřevin dostala až na povrch půdy a mohla zdárně vyklíčit.

Ne všude jsou však pro přirozenou obnovu vhodné podmínky. V případech, kde již došlo k silnému zabuřnění obnovované plochy nebo je v porostu málo semenné úrody, je lépe přistoupit k umělé obnově výsadbou sadebního materiálu. Zde je nejdůležitější zvolit kvalitní reprodukční materiál (od dodavatele s platnou licenci, který k reprodukčnímu materiálu dodá i průvodní list) a stanovištně vhodnou dřevinu. Vhodný způsob a postup obnovy, stejně jako vhodný reprodukční materiál a vhodnou dřevinnou skladbu by vlastníkově měl navrhnout OLH. Jaká dřevina je stanovištně vhodná naleznete také v LHO nebo v oblastním plánu rozvoje lesů pro danou přírodní lesní oblast, který je k dispozici na [webu ÚHÚL \(http://geoportal.uhul.cz/mapy/mapylho.html\)](http://geoportal.uhul.cz/mapy/mapylho.html) MZe poskytuje na výsadby a další činnosti finanční příspěvek. Z hospodářských důvodů není zpravidla účelné zakládat umělou obnovou v rámci jedné holiny ze směsi více než 3 dřevin (konkurenceschopnost vysázených dřevin, přirozená obnova dalších dřevin) a z hlediska větší biodiverzity a nejistého výhledu vývoje klimatu není vhodné zakládat ani porosty složené z jedné dřeviny.

Další informace

[Proč a jak v lese hospodařit](#)

[Nejčastější dotazy drobných vlastníků lesa](#)

[Rady a metodiky pro vlastníky lesa](#)

[Certifikace lesního hospodaření FSC](#)

Autoři:

RNDr. Matúš Kocián, Ph.D.
(teologický úvod)

Ing. et Ing. Marek Drápal, Ph.D.
(pole a louky)

Ing. Rút Buršíková (les)

Vydala:

Česká křesťanská
environmentální síť

<http://ckes.cz/>